

Кнігазбор Храбтовічаў: на шляху вяртання

Шырокае кола зацікаўленых асобаў, чытачоў і навукоўцаў змога ўбачыць каштоўныя выданні і сямейнае ліставанне XIX стагоддзя на выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы "Кнігазбор Храбтовічаў: на шляху вяртання".

15 красавіка адбылося вяртанне дзвюх кніг і часткі архіва Храбтовічаў. Гэта ўдалося здзейсніць, дзякуючы дзейнасці фонду "Шчорсы і Храбтовічы."

- Бібліятэка Храбтовічаў налічвала больш за 20 000 тамоў і была адной з самых найбуйнешых пасля бібліятэкі Радзівілаў, - адзначыў прысутны на адкрыцці выставы Пётр Кузьміч Краўчанка.

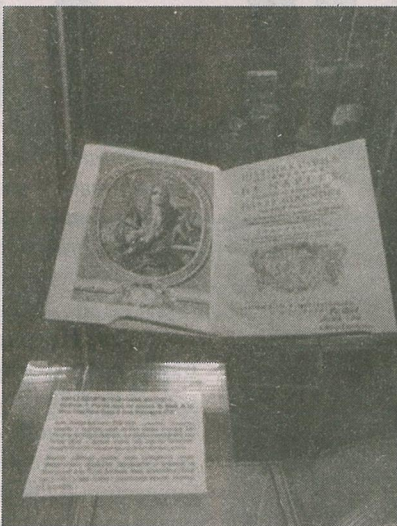
- Бібліятэка Храбтовічаў стала адным з брэндаў Вялікага Княства Літоўскага. Адна з найвялікшых прыватных бібліятэк, створаных на нашай зямлі, стала грамадскай і нацыянальнай каштоўнасцю, - распавёў намеснік генеральнага дырэктара Нацыяналь-

на вывезены. Частка яго захоўваецца ў Кіеве ў Нацыянальнай бібліятэцы Украіны імя Вярнадскага. Было шмат імкненняў і спадзяванняў на яго вяртанне. 12 гадоў таму разам з нашымі калегамі мы правялі грунтоўнае даследаванне і большую частку бібліятэкі ўдалося алічбаваць. Нядаўна ў Германіі былі выяўлены дакументы і асобнікі кніг з бібліятэкі Храбтовічаў і праз перамовы вярнуць на Радзіму.

Сёння архіўныя дакументы і кнігі спрыяюць вяртанню спадчыны Храбтовічаў у грамадскую свядомасць. Падзея падрэлівае, наколькі багатая наша кніжная культура і як шмат можна зрабіць для яе папулярызацыі праз разнастайныя нашыя стасункі з многімі краінамі свету!

Пра каштоўныя рарытэты распавяла дырэктар фонда "Шчорсы і Храбтовічы" Ганна Георгіеўна Булда:

- У далёкім 1916 годзе маёнтка Храбтовічаў знаходзіўся ў цэнтры баявых дзеянняў 1-ай сусветнай вайны. У падвале палаца знаходзіўся нямецкі штаб. Адукаваны малады салдат Юліус Херман быў уражаны кнігамі з бібліятэкі Храбтовічаў і лістамі. Сабраўшы рарытэты, ён пасылкай адправіў іх дадому. У 1939 годзе Юліус патрапіў у Бухенвальд, бо быў антыфашыстам, але выжыў і працягваў працаваць ва Усходняй Германіі выкладчыкам ва ўніверсітэце. Потым усё жыццё ён вывучаў зна-

ходкі з Беларусі і запавядаў сваім нашчадкам вярнуць кнігі на Радзіму. І вось у 2019 годзе яго ўнук Хельмут патрапіў у Інтэрнэце на сайт фонду "Шчорсы і Храбтовічы".

І вось, нарэшце, дачка Юліюса Хермана Марыён і ўнук Хельмут перадалі фонду каштоўныя кнігі і лісты Міхаіла Храбтовіча і Алены Несельродэ. Яны - як першыя ластаўкі вяртання кніжнай спадчыны Храбтовічаў на Беларусь, - патлумачыла кіраўніца фонду Ганна Георгіеўна Булда.

Ганна Булда - мянчанка, якая натхнілася ідэяй рэстаўрацыі шляхецкай сядзібы Храбтовічаў у Шчорсах і ў 2017 годзе заснавала фонд дзеля аднаўлення сядзібна-паркавага комплексу, створанага Іахімам Літаварам Храбтовічам у 1770-1776 гадах у стылі французскага класіцызму эпохі Людовіка XV.

Кандыдат гістарычных навук, даследчык і выкладчык Анатоль Сцебурака вывучыў эпістлярны архіў Храбтовічаў на французскай мове і запісаў змястоўнае відэа, у якім распавёў пра ліставанне ўнука апошняга канцлера

ВКЛ Іахіма Літавора Храбтовіча - Міхаіла Ірынеевіча - з яго жонкай Аленай Несельродэ.

- Пачала збывацца даўняя стогадовая мара аб рэстытуцыі збору Храбтовічаў, - адзначыў Анатоль Мікалаевіч Сцебурака. - Каб ацаніць каштоўнасць прадстаўленых дакументаў, варта заглябіцца ў гісторыю сям'і Храбтовічаў. Гаворка ідзе не толькі пра Іахіма Літавора Храбтовіча, але і пра яго ўнука - Міхаіла Ірынеевіча.

Міхаіл Ірынеевіч быў дыпламатам, пражыў слаўнае і годнае жыццё, але служыў ужо інтарэсам Расійскай імперыі. Ён знаходзіўся на дыпламатычнай службе ў Берліне, Гамбургу, Лондане і адтуль пісаў жонцы. Захавалася каля 150 лістоў актыўнай і цёплай перапіскі. Жонкай Міхаіла Ірынеевіча была Алена Карлаўна Несельродэ, шлюб іх быў шчаслівы, яны захавалі душэўныя адносіны. У моманты раставання між імі ішла ажыўленая перапіска. Храбтовіч апісваў сустрэчы з вядомымі асобамі, мясціны, дзе яму даводзілася быць. Па лістах прасочваюцца падарожжы маладога дыплама-

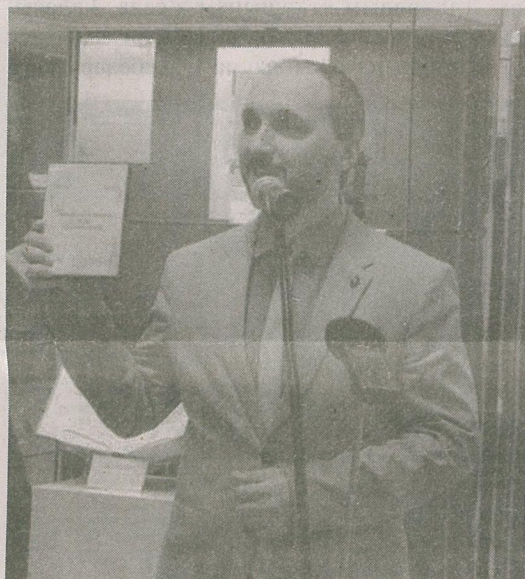
та. Улічваючы значнасць роду Храбтовічаў, гэтыя лісты - цікавая крыніца для беларускіх гісторыкаў. Вернутая спадчына ўяўляе цікавасць у якасці музейных аб'ектаў.

Лісты з сямейнага архіва (1835- 1851) можна пабачыць на выставе ў Нацыянальнай бібліятэцы. Раней Анатоль Сцебурака даследаваў лісты французскага афіцэра да сваёй жонкі Жазэфіны падчас Напалеонаўскай кампаніі і апублікаваў на матэрыяле даследавання кнігу "Лісты да Жазэфіны".

У холе Музея кнігі ў Нацыянальнай бібліятэцы таксама прадстаўлены жывапісныя працы студэнтаў БНТУ, прысвечаныя сядзібе Храбтовічаў у Шчорсах.

Кнігі і лісты членаў шляхецкай сям'і звязваюць нябачнымі ніжамі прадстаўнікоў розных народаў, спрыяюць наладжванню партнёрскіх і сяброўскіх стасункаў, спрыяюць справе захавання гістарычнай спадчыны, прымірэння і ўзаемапараўмення.

*Эла Дзвінская,
фота аўтара.*

най бібліятэкі А. А. Суша. - На жаль, кнігазбор не захавалася ў Беларусі. Падчас Першай сусветнай вайны гэты каштоўны збор быў